

De Koninklijke Bibliotheek van België op de Brusselse Kunstberg

Een ingenieuze evenwichtsoefening tussen representatieve architectuur, evoluerende bibliotheekopvattingen en fifties topdesign

De Koninklijke Albert I-Bibliotheek in Brussel is zonder meer een van de voor- naamste en fascinerendste bibliotheken die België rijk is. Deze status dankt ze niet enkel aan haar erg rijke collectie – met topstukken als de Bourgondische Librije en de Middelnederlandse handschriftenverzameling van Karel van Hulthem – maar minstens evenveel aan het indrukwekkende en intrigerende gebouwencomplex waarin deze collecties worden gehuisvest. Achter dit omvangrijke gebouw, dat het hart uitmaakt van het stedenbouwkundig geheel van de Kunstberg, schuilt een boeiende en bijzonder complexe ontstaansgeschiedenis die een aanvang nam tijdens het interbellum en eindigde met de officiële inauguratie van de bibliotheek in 1969. Hierdoor is het huidige bibliotheekcomplex het resultaat en de getuige van maar liefst vier decennia denken rond monumentale architectuur en stedenbouw én van de evoluerende opvattingen binnen deze tijdsspanne rond een 'optimale' bibliotheekwerking. Een opmerkelijke rode draad doorheen dit verhaal is het uitgesproken verlangen van zowel bouwheer als ontwerpers om het gebouw een uitgesproken representatieve uitstraling mee te geven. Door het lange tijdsverloop tussen conceptie en inauguratie zou dit representatieve aspect op verschillende schaalniveaus echter gaandeweg een andere invulling krijgen. Net dit lange totstandkomingproces én deze verschuivingen maken van het uiteindelijk gerealiseerde gebouw en zijn setting een uniek en interessant geheel binnen de 20e eeuwse Belgische architectuur- en bibliotheekgeschiedenis.

Hannes Pieters, Ir. Arch.
Winnaar Vlaamse Scriptieprijs en
KNOB Stimuleringsprijs voor jong
onderzoekstalent

De Koninklijke Albert I-Bibliotheek, zwaartepunt van de stedenbouwkundige heraanleg van de Kunstberg te Brussel.

Bron: Centre d'information de Bruxelles, cliché Pol De Prins, foto C.I.Br. B15 a en b. (geraadpleegd in Sint-Lukasarchief Brussel).

Een rijkdom aan ideeën, projecten en plannen

De bouw van de Koning Albert I-Bibliotheek, die gepaard ging met een grootschalige heraanleg van de Kunstberg, is een van de markantste grootschalige stadsvernieuwingsprojecten avant la lettre in onze hoofdstad. Een uitgebreide totaalstudie die inzoomt op enerzijds de stedenbouwkundige en architecturale totstandkoming van de Koninklijke Bibliotheek en anderzijds op de interieuropvattingen en de achterliggende bibliotheekwerking was echter tot op heden niet voorhanden. Deze leemte vormde dan ook de basis voor een uitgebreid onderzoek, dat uiteindelijk uitmondde in een scriptie aan de vakgroep Architectuur & Stedenbouw van de Universiteit Gent. De inzet was hierbij een gecontextualiseerde blik te ontwikkelen aan de hand van het rijke materiaal dat in diverse archieven en contemporaine tijdschriften opgeslagen is.

De uitgestrektheid van het onderzoeksdomein over de verschillende schaalniveaus vereiste vooreerst dat de beschikbare archieven waar het primaire bronnenmateriaal kan gevonden worden duidelijk in kaart werden gebracht. Voor elk niveau bleken talrijke, vaak zeer uitgebreide archieven voorhanden te zijn. Vooral de talrijke ontwerpen die destijds ingediend werden voor twee opeenvolgende architectuurwedstrijden waren verspreid over een breed gamma aan instellingen zoals de Archives d'Architecture Moderne (Brussel), het Architectuur Archief van de Provincie Antwerpen, het Stadsarchief in Brussel en de Archives La Cambre. Voor het onderzoek naar de uitgebreide ontstaansgeschiedenis van de bibliotheek bleek het tot dusver niet-geinventariseerde bestand 'Fonds Bibliotheek Albert I' in het Algemeen Rijksarchief met zijn 21 lopende meter aan historisch materiaal van onschatbare waarde. Dankzij de toegang tot dit archief kwamen talrijke documenten aan het licht die tot dusver ongepubliceerd bleven. Tegelijk met het uitpluizen van deze openbare en privéarchieven, vonden ook interessante ontmoetingen plaats, o.m. met de interieurontwerper Philippe Neerman. Dit maakte het mogelijk om uit de eerste hand getuigenissen op te tekenen van een persoon die een eminente rol heeft gespeeld in de boeiende ontstaansgeschiedenis van de Koninklijke Albert I-Bibliotheek. Zowel voor de analyse van de architectuur als van de interieurontwerpen in relatie tot de achterliggende bibliotheekopvattingen, bleek het bovendien tevens interessant om de bijdragen van diverse bibliothecarissen van de Koninklijke Bibliotheek in diverse vaktijdschriften te onderzoeken. Deze lieten immers toe hun visies te toetsen aan deze van de ontwerpers.

Een nieuwe nationale én koninklijke bibliotheek

Het in kaart brengen van het primaire bronnenmateriaal creëerde de mogelijkheid om de totstandkoming van de

Koninklijke Bibliotheek tegen een bredere achtergrond uit te spitten. Hierbij bleek al snel dat de nieuwe Albert I-Bibliotheek van meet af aan –zowel door politici als ontwerpers – beschouwd werd als een prestigeproject, meer nog, als een belangrijk 'nationaal' symbool voor het jonge België. Dit had ze te danken aan verschillende factoren. Via haar taak als 'geheugen' van de natie en consultatieplek ter bevordering van het eigen wetenschappelijke onderzoek moest deze instelling reeds sinds haar oprichting in de 19e eeuw bijdragen aan de vorming, bevestiging en verdere uitbouw van een Belgisch nationaal bewustzijn. Daarbovenop werd de nieuwe nationale bibliotheek naar aanleiding van een uitdrukkelijke wens van Leopold III tevens opgevat als een nationaal gedenkteken voor de overleden koning Albert I, waardoor de instelling meteen een expliciete link met het Belgische koningshuis kreeg toebedeeld. Ten slotte droeg ook de keuze om deze bibliotheek in te planten op een mentaal geladen plek als de Kunstberg – eind 19e eeuw door Leopold II geconcipieerd als "cultureel en intellectueel centrum van de natie" – in sterke mate bij aan dit uitgesproken 'representatieve' karakter van de nieuwe Albertina-bibliotheek. Wanneer midden de jaren dertig het idee groeide om een nieuwe Koninklijke Bibliotheek op te richten in Brussel, ontstond op die manier een uiterst symbolisch geladen ontwerpdragend.

Wedstrijdontwerp voor de bouw van de Koninklijke Bibliotheek en de grootschalige heraanleg van de Kunstberg te Brussel, Jules Ghobert, 1937. Bron: AAM, Brussel.

Monumentaliteit als ontwerpdragend

Het uitgebreide archiefonderzoek spitste zich op de eerste plaats toe op het traceren van de talrijke bibliotheekontwerpen die ingediend werden naar aanleiding van de twee opeenvolgende architectuurwedstrijden op het eind van de jaren dertig. Uit de analyse van diverse voorstellen bleek dat het representatieve aspect van de Koninklijke Bibliotheek van meet af aan zeer sterk werd verbonden met een 'monumentaal' discours. Dit verlangen van zowel de Belgische overheid als de deelnemers aan de wedstrijden om het gebouw via haar stedenbouwkundige inplanting en architecturale opvatting een uitgesproken monumentale uitdrukking toe te kennen, kaderde binnen de specifieke

maatschappelijke context van de jaren dertig. Zo raakte een groot deel van Europa op dat ogenblik steeds meer in de ban van verhevigde nationalistische gevoelens, wat de ideale voedingsbodem bleek om de 'grootseheid' van de eigen natie concreet gestalte te geven met indrukwekkende bouwprojecten. Ook de nieuwe Koninklijke Bibliotheek moest zo via een 'geschikte' monumentale uitstraling een gevoel van patriotisme verder in de hand werken en België representeren als een toonaangevend en cultureel verfijnd koninkrijk. Het opkomende nationalisme gaf hierbij vaak aanleiding tot een terugkeer naar orde en traditie, wat in architectuur en stedenbouw door talrijke ontwerpers vaak verbonden werd met een opvallende terugkeer een vrij 'klassieke' monumentale ontwerpstrategie.

De resultaten van de Albertinawedstrijden in de jaren dertig getuigen hierbij van de wijze waarop diverse architecten en stedenbouwkundigen in deze periode omgingen met een dergelijke mentaal geladen ontwerpogave én werpen tevens een boeiend licht op enkele heersende tendensen in de Belgische architectuur aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog. Ze vormen de tastbare getuige dat toen niet enkel in totalitaire regimes, maar ook in een democratie als België een sterke zoektocht plaatsvond naar een geschikte omgang met het monumentale aspect van gebouwen. Zo bleek uit talrijke ontwerpen voor de Albertinawedstrijden dat

Enkele wedstrijdprojecten uit de jaren dertig voor de nieuwe Albertina
Bron: AAM en L'Emulation, 1938 (Vol. 4-5-6) en 1939 (Vol. 3-4-5).

dit begrip 'monumentaliteit' in de jaren dertig veelal sterk werd geassocieerd met indrukwekkende afmetingen, een doelbewuste ruimtelijke inscenering, aandacht voor volume en massa, het gebruik van symmetrische en axiale compositieprincipes én een klassicerende vormtaal.

Vele ingezonden projecten getuigden tegelijkertijd ook van een zoektocht naar een manier om de functionele en de representatieve dimensie binnen een dergelijk bouwprogramma met elkaar te verzoenen.

Net dit streven naar een geschikte omgang met het monumentale aspect van gebouwen sloot in sterke mate aan bij een belangrijk deel van het toenmalige architectuurdebat in België. Hierbij schaalden diverse architecten zich achter een verzoening van 'traditie' met 'moderniteit', een combinatie die door Marcel Schmitz een "modern classicisme" werd genoemd.¹ Uit de Albertinawedstrijden blijkt dat deze opvattingen op het eind van de jaren dertig sterk leefden onder heel wat Belgische ontwerpers.

Naoorlogse implementatie van een vooroorlogse visie?

De wedstrijden uit de jaren dertig zouden in zeer sterke mate de latere naoorlogse realisatie van het complex beïnvloeden. Vooreerst opteerde het B.A.F. in 1939 om de winnaars van de twee prijsvragen aan te stellen voor het uiteindelijke ontwerp van respectievelijk de aanleg van de Kunstberg (Jules Ghobert) en de Koninklijke Bibliotheek (Maurice Houyoux). Bovendien hadden de resultaten van beide prijsvragen ook zeer sterk de krijtlijnen uitgezet voor de verdere uitwerking van de Kunstberg en Albertina. Gedurende de Tweede Wereldoorlog zouden de beide architecten een nieuw ontwerp uitwerken dat qua conceptie nog steeds in zeer sterke mate aansloot bij de hang naar orde en 'klassieke' monumentaliteit uit de jaren dertig. Daar zij opteerden voor een ruimtelijke inscenering die inspeelde op visuele zichtassen, strak geritmeerde gevelcomposities, klassieke formele elementen en aangezien er ook ditmaal gezocht werd naar een fusie van deze klassieke ontwerptaal met 'moderne' ontwerpopvattingen, kan ook het ontwerp voor de Albertina dat in 1946 door de regering werd goedgekeurd beschouwd worden als een sterke exponent van het 'moderne classicisme' dat een decennium eerder naar voor was gekomen.

Heraanleg van de Kunstberg met rechts de Koninklijke Bibliotheek, ontwerp Jules Ghobert en Maurice Houyoux 1946
Bron: AAM, Brussel.

Ondanks de goedkeuring van de plannen kon door talrijke problemen zoals het gebrek aan financiële middelen, problemen met de bouwaanvraag en aanpassingen van het tracé van de Keizerslaan niet meteen overgegaan worden tot de realisatie ervan. Bovendien was inmiddels de maatschappelijke context binnen België grondig gewijzigd. Door de ideologische link van grootschalige monumentale projecten met totalitaire architectuur, door de woelige situatie waarin het regeringsapparaat zich na de oorlog bevond en niet in het minst door het publieke protest tegen de oprichting van een dergelijk monumentaal complex

in het hart van de bestaande Brusselse binnenstad, kon de bouw van dit 'nationale' project niet meer steunen op hetzelfde maatschappelijk en politiek draagvlak als datgene in de jaren dertig. Waar deze vrij problematische context – onder meer door diverse protestacties van de Brusselse bevolking – aanleiding zou geven tot talrijke vertragingen alsook wijzigingen aan de plannen, kon het grootschalige Kunstbergcomplex uiteindelijk, mede dankzij de stimulans die Expo 58 hiertoe gaf, vanaf midden de jaren vijftig toch tot uitvoering gebracht worden.

Uit het gerealiseerde ontwerp blijkt dat ook in deze naoorlogse periode het representatieve aspect van de Kunstberg en de Albertina een zeer determinerende factor bleef bij de uitwerking van het project. Tegelijkertijd deden zich hierbij gaandeweg echter verschillende verschuivingen en ontwikkelingen voor. Zo kwamen de 'klassiek geïnspireerde' ontwerpvarianten die het in 1946 goedgekeurde ontwerp voor de Albertina typeerden, begin jaren vijftig om diverse redenen steeds meer onder druk te staan. Naast de sterk gewijzigde ideologische perceptie van deze monumentale vormtaal gaven ook diverse nieuwe inzichten binnen het bibliotheekwezen en de heersende nationale en internationale architectuurtendenzen van de jaren vijftig en zestig sterke impulsen aan de ontwerpers om de bibliotheek een "meer uitgesproken modern en meer functioneel karakter"² toe te kennen. Zo gaven de plannen en perspectieven op het eind van de jaren vijftig blijk van een frappante evolutie in de ontwerpvisie van de architect, daar Houyoux gaandeweg steeds minder een beroep deed op referenties naar 'klassieke' vormelijke elementen zoals indrukwekkende zuilengalerijen en sterk geprofileerde raam- en deurlijstingen, en hij opteerde voor een opmerkelijk 'strakkere' architecturale uitdrukking in lijn met "*l'esprit de l'architecture contemporaine*".³ Ook binnenin opteerde de architect voor een opvallende versobering van de ornamentering van de grote publieke ruimtes, en supprimeerde hij binnenin zowat alle klassieke vormelementen. Dit kwam ongetwijfeld het sterkst tot uiting in de grote vestibule die volledig ontdaan werd van haar klassieke zuilen, het tongewelf met cassetteplafond en de pilasters en gesculpteerde friezen op de wanden.

Daarnaast streefden Houyoux en zijn opvolger Roland Delers – sterk ingegeven door de visie van de hoofdbibliothecaris (Herman Liebaers) – via de incorporatie van nieuwe bibliotheekopvattingen ook naar een rationelere organisatie van de verschillende lokalen om zo een vlottere en 'moderne' leeszaalwerking te verwezenlijken. De goedgekeurde plannen waren immers uitgewerkt gedurende de Tweede Wereldoorlog en hielden aldus geen rekening met de evoluties gedurende en na de oorlog in het buitenland met betrekking tot de functionele werking en technologische uitrusting van een moderne bibliotheek. Hierbij had de hoofdconservator, niettegenstaande hij meende dat de bibliotheek als eerbetoon aan Koning Albert wel "*une monumentalité architecturale*" diende uit te stralen, zijn twijfels rond de wijze waarop deze monumentaliteit zich in het plan uit 1946 manifesteerde, "*surtout parce qu'elle entrave les rapports simples et directs entre la bibliothèque et ses lecteurs*"⁴. Dit behelsde volgens Liebaers het risico dat een vlotte leeszaalwerking van de bibliotheek in het gedrang kwam doordat het monumentale karakter zich vertaalde in "*des salles de consultation qui ressemblaient par leurs ampleur à des salles d'attente de gares de chemin de fer*"⁵, waardoor de afstand tussen lezers en bibliotheekpersoneel aanzienlijk werd vergroot, wat volgens hem onvermijdelijk talrijke vergissingen en een inefficiënte dienstverlening met zich zou meebrengen⁶. Om hier een antwoord op te bieden, besloot Houyoux, in overleg met Liebaers, in de grote leeszalen een tussenniveau of mezzanine in te lassen, om zo de relatie tussen lezer, boek en personeel te optimaliseren met het oog op een meer geïndividualiseerde en soepeler dienstverlening. Daar deze wijziging wel de hoogte, maar niet de diepte van de zalen verminderde, besloot de architect tegelijkertijd om de klassieke rondboogramen in de algemene leeszaal volledig te vervangen door één grote beglaasde oppervlakte. Op die manier kon hij de leeszaal niet alleen van voldoende daglicht voorzien, maar zou de ruimte volgens Houyoux eveneens een 'modernere uitstraling' toegemeten krijgen. Om een efficiënte dienstverlening verder te versterken, voorzag Houyoux, op vraag van de bibliothecaris eveneens per leeszaal een opmerkelijke uitbreiding van de naslagbibliotheek met referentiewerken die rechtstreeks in de zaal zelf door de lezers konden geconsulteerd worden.

Evolutie binnen het ontwerp van de Albertina: gevels op de hoek van het Justitieplein met de Verbindingslaan, ontwerp 1946 versus 1957.
Bron: Houyoux-archief, AAM.

De Algemene Leeszaal van de Koninklijke Bibliotheek van België: ontwerp Houyoux 1946 versus foto uitgevoerd ontwerp De Coene kort na oplevering.
Bron: AAM en Beeldarchief Philip De Craene, Rijksarchief Kortrijk.

teerd worden⁷. Door de uitbreiding van de referentiebibliotheek en de toevoeging van de mezzanines werd enerzijds de schaal van de leeszaal gereduceerd terwijl anderzijds een vlotte functionele werking – zowel voor personeel als voor lezers – sterk bevorderd werd. Om vervolgens de relatie tussen lezers en de geraadpleegde werken en een rationeel gebruik van de grote verzamelingen boeken en tijdschriften verder te optimaliseren, ijverde de bibliothecaris bovendien ook voor een verhoging van de bijzondere afdelingen én om in de bibliotheek tevens kleinere ‘vakleeszalen’ te voorzien zodat “bibliothecaris en boeken korter bij de lezer zouden komen te staan”.

Op die manier vond doorheen de jaren vijftig en zestig een sterke evolutie plaats in zowel de architecturale vormgeving als de ruimtelijke werking van de bibliotheek. Waar in het definitieve ontwerp van Roland Delers de versobering van de vormtaal en de interne rationalisatie van de bibliotheekwerking nog sterk zouden intensifiëren, kon deze opvallende evolutie zich echter door de restricties die de bevoegde ministeries oplegden niet vertalen in de representatieve voorgevel langsheen de Kunstbergesplanade. Het idee van een gedenkteken bleek immers voor de opdrachtgever ook na de oorlog onlosmakelijk verbonden te zijn met een veeleer klassiek geïnspireerde bouwstijl zoals deze zich tijdens de wedstrijden in de jaren dertig sterk had gemanifesteerd. Roland Delers, de opvolger van Maurice Houyoux, stelde achteraf dan ook dat de bevoegde instanties “zich een representatief officieel gebouw nog niet kon voorstellen in het licht van de functionele architectuur”⁸. Hierdoor ontstond in het uiteindelijk gerealiseerde ontwerp een vrij scherpe tweedeling tussen de uitgesproken klassiek geïnspireerde monumentale voorgevel met zijn indrukwekkende zuilenfront enerzijds en het stilistisch sterk versoberde en rationeel georganiseerde interieur van de bibliotheek anderzijds.

Een totaalinterieur met nationaal prestige door de Kortrijkse Kunstwerkstede De Coene

Het feit dat het voornamelijk karakter van de bibliotheek binnenin het gebouw steeds minder vertaald werd in een klassiek opgevatte monumentale ontwerpvisie, betekende echter niet dat de aandacht voor het representatieve aspect van de bibliotheek hier volledig naar de achtergrond verdween. De wijze waarop de interieurinrichting geconcentreerd werd, onthulde echter een opmerkelijke verschuiving in de visie van zowel opdrachtgever als ontwerpers rond de manier waarop dit specifieke koninklijke karakter van het herdenkingsmonument concreet gestalte kon krijgen. Veeleer dan het verwezenlijken van een indrukwekkende ‘klassieke’ inscenering, werd hiertoe nu immers gefocust op het realiseren van een hedendaagse ‘standing’ in de afwerking en inrichting van het gebouw. Niet toevallig werd hiervoor een beroep gedaan op de Kortrijkse Kunstwerkstede De Coene, die reeds decennia aan de Belgische top stond als fabrikant van vernieuwende en luxueuze totaalinterieurs. Vooreerst werden de meubelontwerpen voor de bibliotheek gekenmerkt door zowel het gebruik van hoogkwalitatieve materialen als door hun verfijnde afwerking. Zo werden bijvoorbeeld de boekenkasten voor de referentiewerken in vrijwel alle gespecialiseerde leeszaal uitgewerkt in hetzelfde kostbare teakhout als de lambriseringen, opteerde De Coene voor de tafels, kasten en kaartenbakken steeds voor duurzame houtsoorten als Amerikaanse notelaar of wengé en werden zowat alle leestafels voorzien van een houten werkblad dat ondersteund werd door slanke verchromde, zwart verlake of gepolijste stalen poten. Daarnaast werden de grote inkomhal en de publieke gangen rijkelijk uitgedost met marmeren wand- en vloerbekledingen, en werden de wanden van diverse gespecialiseerde leeszaal volledig bekleed met lambriseringen in vaak kostbare houtsoorten⁹. Bovendien wist het ontwerpteam van de Kortrijkse Kunst-

werkstede dit voorname karakter door middel van een eigentijdse vormtaal, technische innovatieve concepten en een uitgebreide aandacht voor diverse specifieke gebruikers-eisen ook te verzoenen met het vooruitstrevende imago dat de Belgische overheid zich in de jaren vijftig wilde aanmerken. Binnen het streven naar een moderne en vlotte bibliotheekwerking ontwierp het team van De Coene voor de grote leeszaal bijvoorbeeld langgerekte leestafels met in het werkblad per zitplaats een geïntegreerd 'verklik'-lichtje dat de lezers mededeelde of de aangevraagde boeken aan de centrale verdelingspost beschikbaar waren. Op die manier ontstond een destijds vernieuwende en directe wisselwerking tussen gebruiker en bibliotheekpersoneel. Het samensmelten van eigentijds en geraffineerd design met technische vindingrijkheid uitte zich onder meer in de zogenaamde 'Philips'-stoelen in de cafetaria, die uitblonden door het elegante houten frame, dat destijds een technisch huzarenstukje was om te vervaardigen, in combinatie met het verhoogde ergonomische zitcomfort.

Deze fusie van een modern en standingvol interieur sloot overigens in sterke mate aan bij een groeiende vraag van grote banken en ondernemingen om zich een eigentijdse 'corporate identity' aan te meten die tegelijk een zekere status zou uitdrukken. In het specifieke marktsegment dat hier rond was ontstaan, had het Amerikaanse meubelbedrijf Knoll zich gaandeweg erg sterk weten te profileren en

net dit Knoll-meubilair van diverse befaamde ontwerpers kon, dankzij het feit dat De Coene over de Beneluxlicentie beschikte, ook in de Albertina toegepast worden. Hierdoor werden talrijke leeszalen en bureau ruimtes voorzien van designmeubilair zoals de stoelen van de '70'-serie van Eero Saarinen of de armstoelen van Vincent Cafiero in de Grote Raadzaal.

De Albert I-Bibliotheek, 40 jaar later

Via de meerlaagse studie van de Koninklijke Bibliotheek van België kon een verruimende blik geworpen worden op deze 'centrale staatsbibliotheek' en werd duidelijk dat deze nationale instelling door haar unieke karakter als 'koninklijke' bibliotheek, door haar lange totstandkomingsproces en door haar specifieke visie rond monumentaliteit én rond bibliotheekwerking terecht kan beschouwd worden als een van de markantste Belgische bibliotheken, meer nog als een van de opmerkelijkste Belgische overheidsgebouwen uit de twintigste eeuw. Net door haar moeizame ontstaansgeschiedenis verenigt ze verschillende benaderingen rond representatief bouwen en is ze een amalgaam geworden van evoluerende opvattingen en visies rond bibliotheekwerking. Doordat de bibliotheek geconcipeerd werd als een totaalconcept is overigens niet enkel het gebouw op zich bijzonder waardevol, maar ook het volledige stedenbouwkundige geheel waar de bibliotheek integraal deel van uitmaakt, en niet in het minst ook haar volledige interieurinrichting. Daarom dient zich net op dit moment, nu de bibliotheek onlangs haar 40ste verjaardagskaarsje mocht uitblazen, een belangrijke uitdaging aan naar de toekomst toe om deze drie schaalniveaus evenwaardig te koesteren en geen willekeurige en losstaande ingrepen toe te laten die afbreuk doen aan dit unieke totaalproject, een kind van een evoluerende tijdsgeest doorheen vier woelige decennia Brusselse geschiedenis.

Noten

1. Schmitz, Marcel, *L'Architecture Moderne en Belgique*. - Brussel : Editions de la connaissance, 1937.
2. Citaat van Maurice Houyoux in: *Albert I Bibliotheekfonds, Verslag aan de eerste minister over de werkzaamheden van het Albert I Bibliotheekfonds in de loop van het jaar 1959*. - (niet gepubliceerd), Algemeen Rijksarchief: Bibliotheekfonds Albert I, III.0188, Archiefplaats: -6C 63.043-39, p. 1.
3. In: *Albert I Bibliotheekfonds, P.V. van de zitting van de raad van beheer van het Bibliotheek Albert I Fonds van 6 maart 1956*. - (niet gepubliceerd), Algemeen Rijksarchief: Bibliotheekfonds Albert I, III.0188, Archiefplaats: -6C 63.043-39, p. 2. Opmerking: dit proces van versobering kaderde bovendien in de algemene architectuurontwikkeling van de architect, zoals ook blijkt uit andere ontwerpen uit de tweede helft van de jaren vijftig (bijvoorbeeld de villa 'Nouveau Port' in Nieuwpoort die gekenmerkt wordt door een uitgesproken "sobere en 'modernistische esthetiek'") cfr. Midant, Jean-Paul & Baly, Jean-Charles, *Académie de Bruxelles: deux siècles d'architecture*. - Brussel: Archives d'architecture moderne, 1989. - 472 p. -
4. Cfr. Liebaers, Herman, *De la construction d'une nouvelle Bibliothèque nationale de Belgique*, in: *Archives, Bibliothèques et Musées de Belgique*, (1958) 2, p. 226.
5. *Ibidem*

Interieur van de tijdschriftenleeszaal, een totaalinrichting van de Kortrijkse Kunstwerkstede Gebroeders De Coene met Knoll zitmeubilair, opname bij oplevering.

Bron: Beeldarchief Philip De Craene, Rijksarchief Kortrijk.

Het gaat er niet alleen
om wat hij wil.

Het gaat erom hoe u
hem hiervan voorziet.

Als informatiespecialist doet u meer dan alleen informatie verzamelen. Door eindgebruikers te voorzien van datgene dat zij nodig hebben, op het juiste moment en in de juiste vorm, helpt u hen betere professionals te worden.

Als 's werelds toonaangevende aanbieder van informatiediensten kan EBSCO u hierbij helpen. Wij doen dit door u toegang te bieden tot content van meer dan 79.000 uitgeverij en door u te ondersteunen met een team van getrainde professionals. Daarnaast besparen onze informatiebeheerssystemen u veel tijd, waardoor u zich kunt richten op uw eindgebruikers.

Hierdoor kunt u zich ervan verzekeren het juiste antwoord altijd bij de hand te hebben.

Neem vandaag contact met ons op!
mailnl@ebSCO.com
tel: +31 297 386 386

EBSCO

information to inspiration

ebSCO.com

Kwaliteitsinformatie • Beheer van bronnen • Toegang
Integratie • Consultatie

6. Cfr. "[cettes salles] ne peuvent entraîner que des tergiversations et des erreurs". Cfr. Liebaers, Herman, *A propos de la Bibliothèque royale Albert Ier à Bruxelles*, In: *Bulletin de l'UNESCO à l'intention des Bibliothèques*, (1956) 1, p. 35.
7. In de algemene leeszaal werd deze referentiebibliotheek bovendien zowel onder als op het mezzanineniveau voorzien. Uit het verslag van de studiereis in 1958 blijkt dat de bibliothecarissen dit idee voor een vrij uitgebreide referentiebibliotheek hadden opgedaan in de Bibliothèque Nationale te Parijs. cfr. Lambert, Jules, *Rapport sur une mission d'étude dans quelques bibliothèques Françaises récentes*, juillet 1958. - (niet gepubliceerd), Algemeen Rijksarchief: Bibliotheekfonds Albert I, III.0188, Archiefplaats: -6C 63.043-39, p. 3.
8. Cfr. Delers, R. & Bellemans, J., *Bouw en inrichting*, In: *Koninklijke Bibliotheek: liber memorialis 1559-1969*. - Brussel: Koninklijke Bibliotheek Albert I, 1969. - 371 p. -
9. De meeste wandbekledingen werden uitgevoerd in moulmeinteak (een duurzame en sterke houtsoort afkomstig uit de havenstad Moulmein te Myanmar). Cfr. Neerman, Philippe, *Handgeschreven nota's over de Koninklijke Bibliotheek*. - niet gepubliceerd, s.d., p. 9.

SAMENVATTING

In 2009 studeerde

Hannes Pieters af als ingenieur-architect aan de vakgroep Architectuur & Stedenbouw van de Universiteit Gent met een scriptie rond de stedenbouwkundige inplanting, de diverse architectuurontwerpen, hun interactie met de omgeving en de inrichting van de Koninklijke Albert I-Bibliotheek te Brussel. Hierin onderzocht hij aan de hand van nooit eerder bestudeerd archiefmateriaal de wijze waarop talrijke stedenbouwkundigen, architecten en interieurontwerpers omgingen met de complexe opdracht een nieuw 'nationaal' symbool te ontwerpen én hoe hun opvattingen hier rond evolueerden doorheen de vier decennia in de 20ste eeuw waarin de Koninklijke Bibliotheek op de Kunstberg gaandeweg vorm kreeg. Pieters won met deze eindverhandeling de Vlaamse Scriptieprijs 2009, een prijs die jaarlijks wordt uitgereikt om jong academisch talent in de kijker te zetten.

ABSTRACT

In 2009, Hannes Pieters

graduated as civil engineer-architect at the Architecture & Urbanism Department of the Ghent University with a master thesis about the urban setting, the multiple architectural projects, their interaction with their surroundings and the interior design of the Royal Library Albert I in Brussels. Based on archival footage that had never been examined before, he studied the way in which various urbanists, architects and interior designers coped with the complex task to design a new 'national' symbol as well as the way their visions on this matter changed during the four decades in which the Royal Library at the Mont des Arts was conceived. With this thesis, Pieters won the Flemish Dissertation Award 2009, an award to stimulate young academic research